

Mudiad y Swffragetiaid

The Suffrage Movement

Roedd Mudiad y Swffragetiaid yn ymgyrchu dros roi'r hawl i fenywod bleidleisio mewn etholiadau seneddol. Ni allai menywod bleidleisio yn y 1800au ac roedd gwleidyddiaeth yn cael ei hystyried yn rôl i'r dynion yn unig. Roedd Mudiad y Swffragetiaid yn herio hyn, ac roedd menywod yn ffurfio cymdeithasau i ymgyrchu dros eu hawliau.

Swffragistiaid neu Swffragetiaid oedd yr enwau ar y merched hyn, yn dibynnu ar eu safbwynt.

Roedd y Swffragistiaid yn parchu'r gyfraith ac yn ymgyrchu gan ddefnyddio dulliau heddychlon. Roeddent yn trefnu cyfarfodydd cyhoeddus, yn cynnal dadleuon ac yn llobio ASau. Roedd ganddynt y rhan fwyaf o'r gefnogaeth yng Nghaerdydd.

Defnyddia'r Swffragetiaid ddulliau milwriaethus i greu cyhoeddusrwydd ar gyfer yr ymgyrch. Arwyddair y grŵp oedd 'gweithredoedd nid geiriau'. Anogent ferched i fynd i'r carchar dros yr achos.

Pan ddechreuodd y Rhyfel Byd Cyntaf ym 1914, daeth ymgyrch y menywod i ben wrth iddynt ganolbwyntio ar ymdrech y rhyfel. Ym 1918, rhoddodd Deddf Cynrychiolaeth y Bobl hawl i rai menywod i bleidleisio.

The Suffrage Movement was the campaign for the right of women to vote in parliamentary elections. In the 1800s women could not vote and politics was seen as the role of men. The Suffrage Movement challenged this, with women forming societies to campaign for their rights.

The women who campaigned were called Suffragists or Suffragettes, depending on their views.

Suffragists were law abiding and campaigned using peaceful means. They organised public meetings, ran debates and lobbied MPs. This group had the most support in Cardiff.

Suffragettes used militant action to create publicity around the campaign. Their motto was 'deeds not words'. They encouraged women to go to prison for the cause.

When the First World War broke out in 1914, women stopped campaigning and supported the war effort. In 1918 the Representation of the People Act gave some women the right to vote.

Swffragetiaid, Brunel Street, Caerdydd 1913.
Suffragettes, Brunel Street, Cardiff, 1913.

Gorymdaith Fawr y Swffragetiaid, Llundain 1908. h. Llyfrgelloedd Caerdydd / Western Mail Ltd
Suffragette Grand March, London 1908. © Cardiff Libraries / Western Mail Ltd

Y ddirprwydd yn gadael Caerdydd i gyfwrdd â Mr Asquith. h. Llyfrgelloedd Caerdydd / Media Wales Ltd
Deputation leave Cardiff to interview Mr Asquith. © Cardiff Libraries / Media Wales Ltd

Swffragetiaid yn gadael Caerdydd i nysio yn Serbia tua 1914. h. Archifau Morgannwg
Suffragists leaving Cardiff to serve as nurses in Serbia, c.1914. © Glamorgan Archives

Gwaith menywod yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf

Women's work in the First World War

Wrth i fwy o ddynion fynd i frwydro, wynebai diwydiannau brinder o ran gweithwyr. Roedd merched yn gwneud swyddi a wnâi dynion ynghynt, ond am lai o arian. Roeddent yn gweithio yn swyddfa'r post ac yn gyfnewidfa ffôn, yn ogystal â bod yn gynorthwyyr siop, gyrwyr tramiau a phorteriaid.

Aeth llawer o weithio mewn gwasanaethau domestig i weithio mewn ffatrïoedd arfau. Roedd yn waith peryglus, ond roedd y cyflog yn uwch. Roeddent yn gwisgo trowsus i'r gwaith, yn ymuno â thimau chwaraeon ac roedd ganddynt arian i fynd allan ar y penwythnos. Byddai'r gymdeithas wedi anghymeradwyo hyn oll cyn hynny!

Bu i rai ymuno â Gwasanaethau Ategol y Merched, yn gweithio mewn rolau di-ymhladd megis cogyddion neu yrwyr, gartref a thramor.

Roedd dyletswyddau gwirfoddol yn cynnwys codi arian, gwau hosanau ar gyfer y milwyr a chynnal patrolau stryd gan ferched.

Bu llawer yn ymgyrchu dros Uned Ysbyty Gymreig yn Serbia, gyda dim ond merched yn gweithio yno.

As more men went to fight, industries faced a shortage of workers. Women took on jobs previously done by men, but for less money. They worked in the post office and telephone exchange as well as becoming shop assistants, tram conductors and porters.

Many came out of domestic service to work in munitions factories. It was dangerous work but paid better wages. They wore trousers to work, joined company sports teams and had the money to go out at the weekends, all previously frowned upon!

Some joined the Women's Auxiliary Services, working in non-combat roles such as cooks or drivers, at home and abroad.

Volunteering duties included fundraising, making comforts such as knitted socks for soldiers, and conducting woman's street patrols.

Many campaigned for a Welsh Hospital Unit in Serbia, completely staffed by women.

Tocynwraigdd tramiau a gyflogwyd gan Adran Ddrafnidiaeth Corfforaeth Caerdydd tua 1915. h. Llyfrgelloedd Caerdydd
Tram conductresses employed by Cardiff Corporation Transport Department, c. 1915.
© Cardiff Libraries

Porteriaid benywaidd a gyflogwyd gan y GWR yn Osaf Gyffredinol Caerdydd yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf.
Women porters employed by the GWR at Cardiff General Station during the First World War.

Rhai o gyflogwyr Curran a helpodd yn ymdrechion y rhyfel rhwng 1914 a 1918.
Some of Curran's employees who helped the war effort in 1914-1918.

Balwau amddiffyn yn cael eu gwneud yn Ffatri Willows yn Heol y Porth tua 1918.
Barrage balloons being made at Willows factory in Westgate Street, c.1918.

Protest! Brwydro dros syniadau gwerth chweil

Protest! Ideas worth fighting for

Wedi'u hysbrydoli gan genedlaethau o fenywod sydd wedi brwydro dros eu hawliau, aeth merched o Ysgol Uwchradd Gymunedol Gorllewin Caerdydd ati i greu animeiddiad o'u syniadau sy'n werth brwydro drostynt.

Gwylwch yr animeiddiad i ganfod yr hyn sy'n bwysig iddyn nhw.

Dywedon nhw: "Rydw i wedi dysgu am ferched y tir ac am y swffragetiaid hefyd".

"Ymwelon ni ag Amgueddfa Stori Caerdydd... roeddwn wedi gwahodd pobl sy'n protestio a chyfweld â nhw ynglŷn â'r hyn roeddent wedi'i wneud".

Inspired by generations of women who have fought for their rights, girls from Cardiff West Community High School have made an animation about their ideas worth fighting for!

Watch the animation to find out what matters to them.

They said: "I have learned about the land girls and also about suffragettes".

"We visited the Cardiff Story Museum... we invited people that protest and interviewed them about what they did".

